

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

által felvetett problémákat is – két csoportba rendeződnek. Egyfelől, dacára annak, hogy az ügy a szellemi oltalom és a versenyjog területei közötti első igazán komoly konfliktust táralja, az ítéletből hiányzik a jövőbeni határokat kijelölő jogi iránymutatás e tekintetben. Nem adja meg a választ – illetve az ezzel járó megnyugvást – a döntés többek között arra vonatkozóan, hogy meddig lehet a szellemi tulajdonjog által biztosított eszközökkel érdekeket érvényesíteni, és honnantól léphet be a versenyjog, mint a szellemi oltalom külső kontrollja. Másfelől, ahogy arra már a bevezetőben is utaltam, nem lehet elmenni szó nélkül amellett a tény mellett, hogy a bíróság teljesen formális

jogalkalmazást követett, a közgazdasági hatások vizsgálatát teljes mértékben hanyagolta az ügyben, mi több, *Neelie Kroes* európai versenyügyi biztos-asszony az ítélet utáni első győzelmi beszédében a piaci részesedések csökkentését fogalmazza meg elérendő célként⁵. Az ítélet kapcsán az amerikai és európai versenyjogi gyakorlat radikális eltávolodását jövendő kommentátoroknak látniuk kell, hogy az ügynek az Atlanti-óceán mindkét partján bekövetkezett kimenetelében

nincs alapvető különbség, a döntések időzítésétől eltekintve⁶. Előfordulhat azonban, hogy pont ez a 6 év és az erőfölényes vállalkozások hozzáférés-adásra kötelezésének lehetőségét nagymértékben szűkítő 2005-ös *Trinko* döntés⁷ az, amelynek fényében ma már más megítélés alá esne az akkori *Microsoft* ügy. Erre utalhat, hogy a protokoll-információk közzétételének nemrégiben 20 állam és számos versenytárs által felvetett 2012-ig tartó meghosszabbítását az Igazságügyi Minisztérium már nem tartja szükségesnek⁸.

Dacára annak, hogy az ügy a szellemi oltalom és a versenyjog területei közötti első igazán komoly konfliktust táralja, az ítéletből hiányzik a jövőbeni határokat kijelölő jogi iránymutatás e tekintetben.

Jegyzetek

- 1 91/250/EEC számú tanácsi Irányelv a számítógépes programok jogi oltalmáról (OJ 1991 L 122 p.42).
- 2 Lásd 1. lábjegyzet 456. bekezdés
- 3 Lásd 1. lábjegyzet 643. bekezdés
- 4 Case C-61/94 Bizottság v. Németország [1996] ECR I-3989, 52. bekezdés.
- 5 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/07/539&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>
- 6 Az eljárásnak úgyszintén tárgya volt, hogy az eljárás alá vont feltételezhetően versenykorlátozó megállapodásokat íratott alá a számítógépeket összeszerelő gyártókkal és forgalmazókkal (a továbbiakban: eszközgyártók), akik a megállapodás alapján rá voltak kényszerítve arra, hogy az Internet Explorer böngészőt telepítsék a gépekre, sőt annak ikonját jelentessék meg a képernyőn. A ver-

senytárs böngészők további ellehetlenítésére szolgált az is, hogy a *Microsoft* vélhetően oly módon alakította át, illetve manipulálta a *Windows* operációs rendszer kommunikációs protokolljait, hogy az megnehezítette (például lelassította) a rivális szoftverek Internetről való letöltését. Ezt a vádat utóbb ejtették, azonban az előző kettő magatartás alapján az elsőfokon eljáró bíróság megállapította a *Microsoft* monopóliumát, illetve a *Sherman Act* 1. és 2. szakaszaiba ütköző monopolizációs szándékát a személyi számítógép operációs rendszereinek piacán, és ennek orvoslására a *Microsoft* feldarabolását írta elő, amelyben tehát elkülönültek volna az operációs rendszerhez és az egyéb szoftvertermékekhez kapcsolódó tevékenységi körök és üzletágak.

Verizon v. Trinko, No. 02-682, 2004. január 13-án

<http://www.pcworld.com/article/id,139509-c,microsoftantitrustcase/article.html>

HALÁSZ MÓNIKA

A kéretlen elektronikus hirdetések (spam) magyar jogi szabályozásáról és hatósági gyakorlatáról

I. A SZABÁLYOZÁS ALAPJAI

Az elektronikus hirdetések szabályozásának szükségessége a jogalkotókban akkor merült fel először, amikor az internet már olyan fejlődési stádiumba ért, hogy használata elég széles körben elterjedt legyen ahhoz, hogy az elektronikus hirdetések feladónak elhanyagolható költség mellett megérje akár milliószámra küldeni a kéretlen hirdetéseket a világhálón található postafiókokra. Ha a kéretlen hirdetések közül akár csak néhányból lesz üzlet, a feladónak már megérte élni ezzel a technikai lehetőséggel¹.

A szerző az ELTE jogi karán végzett 2000-ben, az elmúlt időben a Nemzeti Hírközlési Hatóságnál informatikai szabályozási szakértőként dolgozott.

Magyarországon a téma szabályozását nem kellett „feltalálni”, mivel annak az alapjait az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv² már megteremtette³. Az irányelv érvé-
lése szerint azért volt szükség az elektronikus kereskedelmén belül a kéretlen elektronikus hirdetések szabályozására, mert a nem kívánt kereskedelmi tájékoztatás

elektronikus levélben történő küldése a fogyasztók és az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokat nyújtók számára nemkívánatos lehet, és megzavarhatja az interaktív hálózatok zavartalan működését. Ennek alaposabb értelmezéséhez érdemes rápillantani az ekkor még kevésbé elterjedt statisztikai adatokra, melyek azt mutatják,

hogy 2000-ben a magánszemélyek, üzleti vállalkozások postafiókjaiba már napi kb. 30–50 spam üzenet (vagyis kéretlen elektronikus hirdetés) érkezett⁴. Egy másik forrás szerint míg 2001-ben a kéretlen elektronikus hirdetések a világ elektronikus levelezési forgalmának körülbelül 5%-át tették ki, ez a szám 2004-re 70%-ra, 2007-re pedig körül-

belül 90%-ra tehető⁵.

Az irányelv a közelgő fenyegetettség tudatában tehát minimum-szabályozást vezetett be, amelyet az Európai Unió tagállamai belátásuk szerint szigoríthattak. Az irányelv mindössze azt írta elő, hogy azok a tagállamok, amelyek megengedik nem kívánt kereskedelmi tájékoztatás elektroni-

Magyarországon a téma szabályozását nem kellett „feltalálni”, mivel annak az alapjait az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv már megteremtette.

kus levelezés útján történő küldését⁶, biztosítsák, hogy a területükön letelepedett szolgáltatók ilyen kereskedelmi tájékoztatása – amint a felhasználó azt megkapta – ekként világosan és egyértelműen azonosítható legyen. Ehhez kapcsolódóan az irányelv néhány specifikus adatszolgáltatási kötelezettséget is bevezetett, pl. arra vonatkozóan, hogy a kereskedelmi tájékoztatás küldője a promóciós ajánlatokat, vetélkedőket és árengedményeket ekként világosan megjelölje.

Az irányelv által megállapított másik minimumszabály a leiratkozási, ún. „opt-out” listákra vonatkozik, és arról rendelkezik, hogy az elektronikus levelezés útján nem kívánt kereskedelmi tájékoztatást küldő szolgáltatók rendszeresen tekintsek meg és tartsák tiszteltben azokat az utólagos letiltás lehetőségét biztosító („opt-out”) listákat, amelyeken azok a természetes személyek regisztrálhatják magukat, akik nem kívánnak ilyen kereskedelmi tájékoztatást kapni.

Az Ekertv.-ben a magyar jogalkotó a szigorúbb szabályozás mellett döntött. Előírta, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás felhasználásával küldött reklámot csak az igénybevevő egyértelmű, előzetes hozzájárulásával lehet küldeni elektronikus úton, elektronikus levelezés során. Ehhez kapcsolódóan az ilyen reklámot küldők (a reklámozó, a reklámszolgáltató és a reklám közlétevevő) részére előírta továbbá az „opt-in” (vagyis az előzetes hozzájárulást tevő személyekről vezetett) lista fenntartásának kötelezettségét is. Az első Ekertv. a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1992. évi LVIII. törvényből kölcsönözte a fogalom-meghatározások egy részét, így a „reklám” szót – amely megfelelt az irányelvben használt „kereskedelmi tájékoztatás” kifejezésnek –, és ehhez kapcsolódóan a reklámozó, a reklám közlétevevő és a reklámszolgáltató fogalmát is. A későbbiekben a reklám fogalma elektronikus hirdetésre, a reklámozó elnevezés pedig ennek megfelelően elektronikus hirdetőre módosult.

Az Ekertv. végrehajtását a törvény záró rendelkezései a Hírközlési Felügyeletre bízta minden paragrafus tekintetében, ennek megfelelően a kértlen elektronikus reklámok vonatkozásában is.

Az Ekertv. módosítására hatályba lépése óta számos alkalommal sor került, ebből azonban nem mindegyik érintette az elektronikus hirdetésekre vonatkozó szabályokat. Ez a cikk csak a kértlen elektronikus hirdetésekre vonatkozó szabályozás szempontjából vizsgálja az Ekertv.-t, a jogszabály egyéb részeivel nem foglalkozik.

Az elektronikus hirdetések szabályozása terén a 2007. augusztusában hatályba lépett legutóbbi módosításokat megelőzően a legjelentősebb változást a 2005. évi CLXXI. törvény 2006. január 1-jétől hatályos módosítása jelentette. A cikk az utóbbi törvénymódosítás alapján kialakított másfél éves hatósági gyakorlatot vizsgálja. Az ebben az időszakban folytatott hatósági munka arra engedett következtetni, hogy a szabályozás még mindig nem volt megfelelő.

2007-ben a törvény módosítására két alkalommal is sor került, először a fogyasztóvédelmi szempontok megfelelőbb érvényesülése, majd az elektronikus hirdetéseket illető szabályok a gyakorlatnak való jobb megfelelése érdekében.

Az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos

egyes törvények módosításáról szóló 2007. évi XCIV. törvény (a továbbiakban: a 2007. évi törvénymódosítás) augusztustól hatályos rendelkezései úgy tűnik, alkalmasak lehetnek arra, hogy rendezzék az alább kifejtett elméleti és gyakorlati problémákat.

II. A HATÓSÁGI GYAKORLAT

A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség és annak területi felügyelői által folytatott reklámfelügyeleti eljárást 2006-ban az ún. elektronikus hirdetéssel kapcsolatos felügyeleti eljárás váltotta fel, és az eljárás ismét a Nemzeti Hírközlési Hatóság (korábban Hírközlési Felügyelet) hatáskörébe került vissza.

Az elektronikus hirdetéssel kapcsolatos felügyeleti eljárás típusa szerint közigazgatási eljárás, amely a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) általános eljárási rendelkezéseihez képest kevés eltérést tartalmaz. Az eljárás kérelemre, illetőleg a 2007. évi törvénymódosítás hatálybalépése óta hivatalból indulhat. Az ügyfél-szabályok, az ellenérdekű ügyfél értesítésére vonatkozó rendelkezések, a nyilatkozattétel, a bizonyítási eljárás, a határozatok és fellebbezés szabályai a közigazgatási eljárás szabályainak felelnek meg. Nemi eltérés azonban indokolt volna a Ket.-hez képest, mert az általános közigazgatási eljárás alkalmazása a gyakorlatban nehézségeket okoz.

Nézzük tételesen az egyes eljárási cselekményeket és az azokkal kapcsolatban felmerülő problémákat.

III. A BEJELENTÉS

A bejelentés a hatályos jogszabályok szerint kizárólag az erre rendszeresített űrlapon történhet. Tekintettel arra, hogy a 2007. évi törvénymódosítás hatályba lépése óta eltelt időben az NHH még nem rendszeresítette a megfelelő (elektronikus) űrlapot, a bejelentés az augusztusig hatályos szabályoknak megfelelően történhet írásban (vagyis hagyományos, postai úton továbbított papír alapú levélben, illetőleg minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus levélben), vagy szóban⁷. A szóbeli bejelentés a kértlen elektronikus hirdetések tárgyában nyilvánvaló ellentmondásokat vet fel. A minősített elektronikus aláírás széleskörű elterjedtségének és alkalmazásának hiányára⁸ tekintettel az elektronikus aláírással ellátott bejelentés egyelőre szintén nem jelenthet hatékony megoldást. Egy elektronikus levél hagyományos írásos formában történő bejelentése pedig ugyancsak hagy némi kívánnivalót maga után: a hatóság az eljárás során a kértlen elektronikus hirdetés fejlécét⁹, és az elektronikus hirdetés törzsében található esetleges elektronikus utalásokat vizsgálja, ehhez pedig a papír alapú bejelentés nem elegendő.

A Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) az eljárás hatékonysága és rendeltetésének betöltése érdekében a fentiekben túlmenően elfogadja az elektronikus levélben érkező bejelentéseket is. A számok jól érzékeltetik az egyes módszerek alkalmazásának gyakoriságát: a 2006-os évben az

NHH-hoz érkezett kértlen elektronikus hirdetésekkel kapcsolatos bejelentések kb. 5%-a érkezett hagyományos postai úton, nyomtatott formában (ebbe beletartoznak a más államigazgatási szervek által áttett bejelentések is), és a közel 300 bejelentésből mindössze kettő érkezett minősített elektronikus aláírással ellátva.

A köz- és államigazgatási szolgáltatások igénybevitelét segítő elektronikus azonosító rendszer, az ún. Ügyfélkapu elterjedése feltehetőleg megoldást nyújt majd a bejelentésekkel kapcsolatos problémákra, jelenlegi állapotában azonban még nem alkalmas azok megfelelő kezelésére.

Az elektronikus hirdetésekkel kapcsolatos bejelentések fogadására és kezelésére a hatályos jogszabálynak megfelelő elektronikus bejelentési űrlap¹⁰ alkalmazása nyújthat hatékony megoldást.

A bejelentések kapcsán szólni kell az eljárási illetékekről is. Az eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény szerint ugyanúgy illetékköteles, mint más igazgatási eljárások¹¹. A jelenlegi helyzetben rendkívüli nehézséget okoz az illeték beszedése, mivel annak a hatályos szabályok szerinti tényleges érvényesítése (vagyis annak elvárása, hogy a bejelentők elektronikus hirdeteikkel kapcsolatos bejelentéseikkel összefüggésben postai csekk útján teljesítsék az illetékkötelezettséget) olyan mértékben csökkentenék a bejelentések számát, hogy azzal az elektronikus hirdetésekkel kapcsolatos felügyeleti eljárás értelme kérdőjeleződne meg. Amennyiben megoldhatóvá válna az eljárási illeték elektronikus úton történő befizetése, az illeték beszedése egyszerűbbé, kivitelezhetőbbé válna.

A Ket. előírja, hogy az ügyfél részéről benyújtott kérelemnek milyen adatokat kell tartalmaznia. Ilyen kötelező, az eljárás megindításához, illetve lefolytatásához szükséges elemeknek minősülnek a következő adatok: a kérelmező neve, lakcíme, illetőleg képviselő útján történő eljárás esetén a képviselő meghatalmazása¹². Ehhez kapcsolódóan a Ket. 68. § (3) bekezdése arról rendelkezik, hogy „az ügyfél az adatok konkrét megjelölésével kérheti az ellenérdekű ügyfél iratbetekintési jogának kizárását személyes adatainak, valamint üzleti és más méltányolható magánérdekének védelmében.” A hatóság a kérelemnek – a körülmények gondos mérlegelése alapján – akkor adhat helyt, ha az adatok megismerésének hiánya az ellenérdekű ügyfelet nem akadályozza a „törvényben foglalt jogai gyakorlásában”. Az elektronikus hirdetéssel kapcsolatos felügyeleti eljárás során bár sokan kérik „adataik zárt vagy titkos kezelését”, erre csak egészen korlátozott mértékben kerülhet sor, mivel a személyes adatoknak a kérelmező által megadott köre (legtípikusan a név és az elektronikus levelezési cím) éppen az az adatkör, amelynek ismeretében az ellenérdekű ügyfél (pl. az elektronikus hirdető) bizonyítani tudja, hogy rendelkezett a kérelmező előzetes és egyértelmű hozzájárulásával tekintetben, hogy a címzett részére elektronikus hirdetést küldjön. Az egyetlen adat, amelyet az NHH – egyébként a kérelmező kifejezett kérelme nélkül is – bizalmasan kezel, a kérelmező lakcíme. A kérelmezők gyakran, legalább az esetek 25–30%-ban sérelmezik, hogy adataikat az ellenérdekű ügyfél megismerhette. Az is előfordult

– sajnos nem is egyszer – az NHH gyakorlatában, hogy a kérelmezőt az ellenérdekű ügyfél a bejelentés miatt – enyhébben vagy komolyabban – megfenyegette. A fenti probléma megoldása egyelőre gordiuszi csomónak tűnik, hiszen az egyik fél érdekeinek védelme a másik fél jogai csorbítását jelentené, ugyanakkor az sem várható el a bejelentőtől, hogy jogai gyakorlása miatt fenyegetésekkel kelljen szembenézniük.

A Ket. arról is rendelkezik, hogy a kérelemhez csatolni kell a jogszabályban előírt mellékleteket. Az Ekertv. ugyan nem említi külön a csatolandó mellékleteket, de az NHH honlapjának az eljárás-sal kapcsolatos tájékoztató¹³ tartalmazó része leírja, hogy az elektronikus levél technikai továbbítási adatait tartalmazó fejléc az eljárásban alapvető, nélkülözhetetlen bizonyítási eszköznek minősül, hiszen ebből – amennyiben nem hamisították – megállapítható, hogy a kéretlen elektronikus hirdetést milyen hálózati címről (IP-címről) adták fel, milyen egyéb szervereken ment keresztül, ki-nek címezték, illetve kideríthető például az is, ha egy elektronikus postafiók-cím esetleg automatikusan továbbította a levelet a címzettnek.

Amennyiben a bejelentés nem tartalmazza a Ket. által előírt adatokat, illetőleg a kifogásolt elektronikus levél fejlécét, az NHH hiánypótlási felszólítást küld a kérelmezőnek. A felszólítást – az esetek több, mint 60%-ban – az NHH kénytelen elektronikus levélben küldeni, mivel nem rendelkezik a kérelmező lakcím-adataival, és azokat, a nyilvánosan rendelkezésre álló forrásokon kívül (pl.: telefonkönyv, internet) máshonnan nem szerezhetheti be. A hiánypótlási felszólításokkal kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy azok több, mint 50%-a marad megválaszolatlan, vagyis az eredeti bejelentők több mint fele a hiánypótlásnak már valamilyen okból nem kíván eleget tenni. Ebben az esetben az NHH az eljárást a hiánypótlás elmulasztása miatt végzéssel szünteti meg, amely végzést a hatóság ismételtén csak a kérelmező eredeti bejelentésében feltüntetett elektronikus levélcímmel tudja kiküldeni, illetve azt hirdetményi úton kézbesíteni. A hirdetményi kézbesítés napjaink – különösen az elektronikus hirdetésekkel kapcsolatos – ügyintézési módszereit figyelembe véve nem megfelelő megoldás.

IV. AZ ELLENÉRDEKŰ ÜGYFÉL ÉRTESTÉSE

Amennyiben a kérelemhez szükséges adatok eredetileg, vagy a hiánypótlás teljesítésének eredményeképpen rendelkezésre állnak, az NHH a Ket. 29. § (3) bekezdésének b) pontja alapján az eljárás megindításáról értesíti az ellenérdekű ügyfelet. Az eljárásnak mindaddig ez volt ez a legnehezebb része, ugyanis az augusztusig hatályos szabályozás szerint az NHH-nak nagyon kevés hatékony bizonyítási eszköz állt a rendelkezésére ahhoz, hogy képes legyen beazonosítani az ellenérdekű felet. A magyar spam-bejelentések körülbelül felében az elektronikus hirdetés szövegében is szerepelnek az elektronikus hirdető kilétére utaló adatok. Ez azért lehetséges, mert a kis- és középvállalkozások körébe tartozó magyarországi hirdetők nagyrésze még mindig nincsen tisztában az elektronikus hirdetésekre vonatkozó

szabályokkal. Az elektronikus hirdetések kb. 15–20%-nál maga a hirdetés nem tartalmaz az elektronikus hirdetőre vonatkozó adatokat, de nem is rejti el a feladó, illetőleg az elektronikus hirdető kilétét. Ilyen esetben a domain-nyilvántartás, illetve az elektronikus hirdetésben található elektronikus utalások adnak felvilágosítást az elektronikus hirdető (vagy az elektronikus hirdetés közlétevője) személyét illetően. A valódi probléma persze nem ezekkel, hanem a tudatos jogsértőkkel van, vagyis azokkal, akik a fejlécet meghamisítva, ingyenes levelezési szolgáltatásokat és nyitott szervereket felhasználva küldik ki kéretlen elektronikus hirdetéseiket. Milyen információkból lehet ilyenkor egyáltalán kiindulni?

Az első adat, amelynek mindenképpen érdemes utánanézni, a feladó-mezőben szereplő elektronikus levelezési cím. Amennyiben a cím egy vállalkozás domain tartományára utal (pl.: info@spamgyar.hu), akkor a vonatkozó domain-nyilvántartás alapján meg lehet kísérelni megkeresni az adott domain tulajdonosát¹⁴. Nincs akadálya azonban a fejléc-adatok olyan meghamisításának, amelynek eredményeképpen a feladó-mezőben tetszőleges elektronikus levelezési cím szerepel. A „valódi” spamek esetében a feladó-mezőben általában egy ingyenes levelezési szolgáltató domainjéhez tartozó cím szerepel (pl.: marika234@freemail.hu).

Ebben az esetben az NHH mindaddig hiába is kereste volna meg a Freemail levelezési szolgáltatás szolgáltatóját azzal, hogy az eljárás céljára bocsássa rendelkezésére a fenti elektronikus levelezési címhez tartozó adatokat (tulajdonos neve, címe stb.), hiszen azokat – mint ahogyan az elektronikus levelezési cím maga is – olyan személyes adatnak minősültek, amelyeket a szolgáltató csak törvényben meghatározott esetben adhatott ki¹⁵. Az Ekertv. csak a 2007. évi törvénymódosítást követően rendelkezett a szolgáltatók adatkiadási kötelezettségéről a személyes adatok vonatkozásában, illetve arról, hogy az NHH az eljárás céljából milyen körű személyes adatokat jogosult megismerni¹⁶. A feladó személye a fent vázolt helyzetben, az akkor hatályos szabályok alapján tehát nem volt azonosítható.

Ennél a pontnál érdemes azt is megemlíteni, hogy a személyes adat megismeréséhez való jog hatályos törvényi rendezése esetén sem biztos, hogy az ingyenes levelezési szolgáltató olyan adatokkal képes majd szolgálni egy adott elektronikus levelezési címre vonatkozóan, amely lehetővé teszi a küldő személy beazonosítását, hiszen a legtöbb ingyenes levelezési szolgáltató nem ellenőrzi a felhasználók által megadott személyes adatok valódiságát.

Ha a feladó-mező alapján a fenti okok egyike miatt nem tudunk tájékozódni, a fejléc-adatok további mezői nyújthatnak segítséget. A fejléc-adatok egy része nemzetközi szabványokon alapul¹⁷. A feladónál (From), a dátumnál (Date), a címzett-nél (To) és a fogadó-közvetítő szervereknél (Received) feltüntetett adatokat ilyen szabványok határozzák meg. Vannak általánosan használt, ám nem szabványon alapuló mezők is, ilyen pl.

az X-Originating-IP mező, amely általában a valódi feladó szerver IP-címét tünteti fel.

Ha a feladó-mezőben szereplő információ hasznosíthatatlan, a következő segítséget a „Received” sorból kaphatjuk. A „Received” sorok az elektronikus üzenetet fogadó-közvetítő szervereket jelölik, általában a szerver nevével és hálózati címével együtt. Természetesen a hozzáértők az ezekben szereplő információt is képesek megmásítani. Ha azonban feltételezzük, hogy az adatokat nem módosították, akkor láthatjuk, hogy ténylegesen milyen hálózatról, illetve milyen hálózati címről adták fel az elektronikus hirdetést tartalmazó levelet. Amennyiben – és a legtöbb eset ilyen – a levelet egy hozzáférés-szolgáltató IP-cím tartományába tartozó címről adták fel, a szolgáltató 2007. év augusztusáig ugyancsak nem volt köteles kiadni a feladó hálózati címhez tartozó azonosító adatokat. Néhány esetben a Received sorban található hálózati cím mégis megoldást jelenthet, mert adott esetben meg tudhatjuk belőle azt, hogy az adott elektronikus levelet egy nyilvános helyről, pl. egy internet-kávézóból adták fel.

A valódi probléma a tudatos jogsértőkkel van, akik a fejlécet meghamisítva, ingyenes levelezési szolgáltatásokat és nyitott szervereket felhasználva küldik kéretlen elektronikus hirdetéseiket.

Ugyancsak személyes adatnak minősülnek a tárhelyszolgáltatók által bérbe adott aldomainek bérlőinek adatai, ezért az NHH a legutóbbi törvénymódosításig ezekhez sem juthatott hozzá. Ez azt jelenti, hogy

olyan esetekben, amelyekben a kéretlen elektronikus hirdetést egy ingyenes levelezési szolgáltatóhoz (pl.: Freemail, Vipmail stb.) tartozó elektronikus levelezési címről adták fel, akár ténylegesen, akár ilyen cím mögé rejtözve, és az elektronikus hirdetés egy bérelt tárhelyen elérhető szolgáltatást (tipikusan pl.: szoftver vagy film/zene letöltést) kínált, sem az elektronikus hirdető, sem az elektronikus hirdetés tényleges közlétevője nem volt utolérhető. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy a hatályos adatszolgáltatási szabályok csak a magyar közvetítő szolgáltatókra terjednek ki, ami azt jelenti, hogy a nemzetközi közvetítő szolgáltatók (mint pl. a Yahoo vagy a Gmail) továbbra is csak saját szabályaik szerint – vagyis általában büntetőeljárásban, bíróság vagy nyomozó hatóság megkeresésére – adják ki a személyes adatokat.

Amennyiben az NHH sikerrel azonosítja be az ellenérdekű ügyfelet, és rendelkezik az értesítéséhez szükséges adatokkal, ebben az esetben a hatóság az ellenérdekű ügyfelet tájékoztatja az eljárás megindításáról, és nyilatkozatra hívja fel tekintetben, hogy rendelkezik-e a bejelentő előzetes és egyértelmű hozzájárulásával arra vonatkozóan, hogy a részére elektronikus üzenetet küldjön. Az NHH az eljárás megindításáról szóló értesítésben általában megjelöli a bejelentő nevét, azt az elektronikus levelezési címet, amelyre a kifogásolt elektronikus hirdetés megérkezett, illetve feltünteti az Ekertv. lényegesebb vonatkozó szabályait. Amennyiben a bejelentő az adatok zárt kezelését kéri a bejelentés megtételekor, az NHH az eljárás megindításáról szóló értesítésben csak a fogadó elektronikus levelezési címet, valamint a bejelentő vezetéknevének kezdőbetű-

jét, és keresztnévét tünteti fel. Valójában azonban, ha az ellenérdekű ügyfél az eljárás folyamán iratbetekintést kérne, arra való hivatkozással, hogy az elektronikus hirdetések fogadásához való hozzájárulást tévő személyekről az Ekertv. alapján kötelező nyilvántartást a hozzájárulók neve szerint vezet – mivel a nyilvántartásra vonatkozó rendelkezés nem jelöli meg a nyilvántartás konkrét formáját – az NHH nem kezelhetné zártan a kérelmező nevét, és kénytelen lenne azt fedni az ellenérdekű ügyfél előtt.

Az értesítést követően az ellenérdekű félnek 8 nap áll rendelkezésére arra, hogy nyilatkozzon a hozzájárulást illetően. A nyilatkozattétel természetesen nem kötelező, ennek hiányában azonban az NHH a rendelkezésére álló adatok alapján dönt. A gyakorlat az, hogy az esetek nagyobb százalékában az eljárás alá vont ellenérdekű ügyfél nyilatkozatot tesz. Érdemes kiemelni, hogy a nyilatkozatok alapján megállapítható, hogy a magánvállalkozók, a kisvállalkozók nagy része, és a középállalkozások egy része nincsen tisztában az elektronikus hirdetésekre vonatkozó jogi szabályozással. A legelterjedtebb tévhit az elektronikus hirdetések küldésével kapcsolatban egyrészt az, hogy az interneten „nyilvános” (tehát bármilyen formában közzétett, ill. hozzáférhető) elektronikus levelezési címekre bárki bármit elküldhet, a másik pedig az, hogy az ún. engedélykérő levelek elküldése az Ekertv. által előírt hozzájárulás megszerzésének jogszerű módja.

Míg az előbbiben lehet némi ráció, mégpedig az internet viszonylag szabályozatlan jellege, és folytonosan alakulóban lévő felhasználási szokásai miatt, a fenti feltételezések mégsem igazak. Ahhoz, hogy ma Magyarországon elektronikus hirdetést küldhessen valaki, mindenképpen szüksége van a címzett előzetes és egyértelmű engedélyre. Innen fakad a második félreértés, mely szerint ennek az előzetes és egyértelmű hozzájárulásnak a megszerzéséhez elég egy engedélykérő elektronikus levelet kiküldeni. Tekintettel arra, hogy az elektronikus hirdetésekkel kapcsolatos európai, és Európán kívüli szabályozás célja éppen az, hogy valamiképpen gátat szabjon az elektronikus postafiókokat elöntő, és a hálozatokat is terhelő elektronikus levéláradatnak, nyilvánvaló, hogy az engedélykérő levelek, melyek célja egyértelműen egy, a későbbiekben bemutatni kívánt termék vagy szolgáltatás népszerűsítése, ugyanúgy kéréten elektronikus hirdetésnek minősülnek, mint maguk a konkrét hirdetések¹⁸. A kérdést nem csak a hazai szabályozás kezeli ilyen módon. Az elektronikus adatkezeléssel kapcsolatos ügyekben illetékes francia hatóság, a CNIL (Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés) gyakorlatában is problé-

mát jelentettek az ilyen engedélykérő levelek, mignem a francia bíróságok el nem fogadták a CNIL álláspontját az ügyben, és kimondták, hogy az engedélykérő levelek nem minősülnek a szükséges hozzájárulások megszerzése jogszerű módjának.

Az eljárás alá vont ügyfelek nagy részét természetesen az érdekli, hogy amennyiben az engedélykérő elektronikus levelek nem jogszerűek, úgy miképpen lehet a jogszabálynak megfelelő módon megszerezni a küldéshez szükséges hozzájárulást. Az Ekertv. ugyanis erre vonatkozóan nem szolgál konkrét megoldással. Úgy tűnik, hogy a jelenlegi marketinggyakorlat szerint a hozzájárulás legális megszerzésének módszerei két csoportba oszthatók: az egyik csoportban a címzettek (ill. felhasználók) aktív magatartását feltételező cselekmények tartoznak (pl.: elektronikus hírlevélre feliratkozás egy honlapon, üzleti tájékoztatásra vonatkozó kifejezett kérés stb.). A másik csoportba azok a cselekmények tartoznak, amelyek a hirdető aktív magatartását igénylik (pl.: szórólap terjesztése, amelyen a címzett hozzájárulhat az elektronikus hirdetések fogadásához, nyereményjáték felajánlása azzal a feltétellel, hogy a címzett hozzájárul az üzleti tájékoztatáshoz, postai úton, ill. az Eht. szabályainak megfelelően telefonon történő megkeresés a hozzájárulás megadása érdekében stb.).

V. A HATÁROZATOK

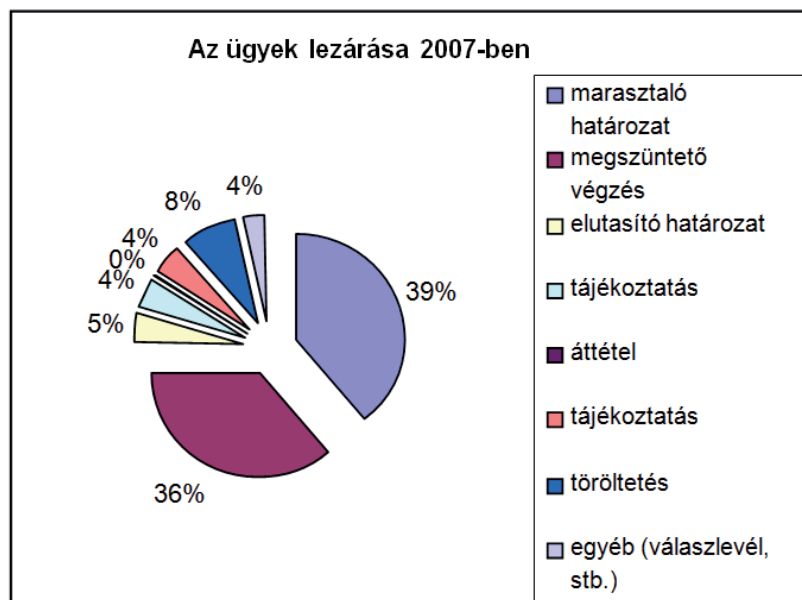
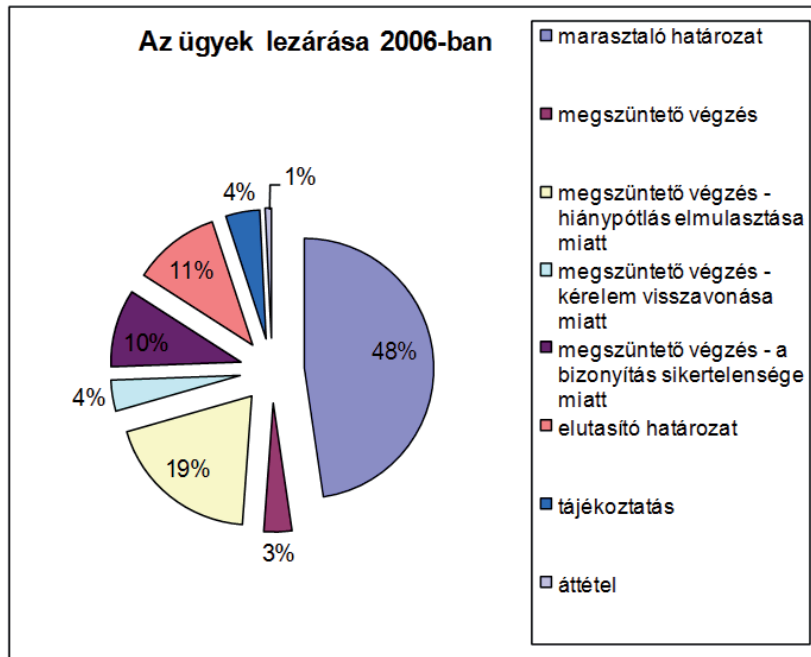
A Ket. és az Ekertv. alapján az NHH-nak az ügyek lezárását illetően a következő intézkedési lehetőségek állnak rendelkezésére:

- az eljárást végzéssel megszünteti, amennyiben az eljárás során kiderült, hogy érdemi vizsgálat nélküli elutasításnak lett volna helye,
- leiratkoztatásra kötelező végzés után megszüntető határozatot hoz akkor, ha a küldő fél a Hatóság felhívásának eleget téve az adott e-mail címet nyilvántartásából törli, és ennek megtörténtéről tájékoztatja a Hatóságot¹⁹,
- a jogsértés megszüntetése érdekében határozathozatal helyett hatósági szerződést köthet azzal az ügyféllel, aki vállalja, hogy felhagy a jogsértő magatartással és magatartását a hatósági szerződésben meghatározott módon hozza összhangba az Ekertv. vonatkozó rendelkezéseivel²⁰,
- A 2007. évi törvénymódosítás hatályba lépése óta felhívhatja a közvetítő szolgáltató figyelmét arra, hogy szolgáltatását jogszabálysértő módon, elektronikus hirdetés küldésére használják;
- az ügy érdemében elutasító vagy marasztaló határozatot hoz,
- valamint elmarasztaló határozat esetén bíróságot szab ki.

Tekintettel arra, hogy a kéréten elektronikus hirdetések elküldésére az esetek kb. 50-60%-ban még mindig azért került sor, mert a hirdetők nem voltak tisztában az erre vonatkozó jogi szabályozással, az NHH – amennyiben a jogsértés megállapítható – rendszerint az első marasztaló határozat alkalmával nem szabott ki elektronikus kereskedelmi bíróságot. Az ilyen marasztaló határozat a jogsértés abbahagyására szólítja fel az elektronikus hirdetőt (vagy az elektronikus hirdetés közzevetőjét, esetleg az elektronikus hirdetési szolgáltatót), illetve eltiltja a további jogsértő cselekvéstől. A határozatok általában négy bizonyítékra támaszkodnak, amennyiben ezek rendelkezésre állnak: a kifogásolt elektronikus hirdetés fejlécére, a törzsszövegre, a kérelmező kérelmére és az ellenérdekű ügyfél nyilatkozatára. Amennyiben az ellenérdekű ügyfél nem nyilatkozik, az NHH – a korábbiakban már említett módon – a Ket.-nek megfelelően a rendelkezésére álló egyéb adatok alapján határoz. Ez utóbbihoz elegendő információval szolgál a kifogásolt elektronikus hirdetés fejléce és törzse.

Az egyszerű marasztaló határozatok túlnyomó többsége már első fokon jogerőre emelkedik. A jogorvoslattal megtámadott elsőfokú határozatok általában egy mélyebben húzódnó kérdés eldöntése érdekében kerülnek a Másodfokú Eljárások Hivatala, majd a bíróság elé. Említésre méltó fellebbezésre ez idáig a határozathozatal során figyelembe vett bizonyítékok, illetve a faxon küldött elektronikus hirdetés esetében való eljárás kapcsán került sor. Az előbbi kapcsán a bíróság helybenhagyta az NHH által hozott határozatokat, az utóbbi eset kapcsán azonban a bíróság kimondta, hogy a fax nem tartozik az elektronikus hirdetés kategóriájába, ezért a felperes keresetének adott helyt. A faxon küldött hirdetések problémás kérdését a 2007. évi törvénymódosítás rendezte.

Amennyiben a jogsértés kiemelkedő jelentőségű (a fogyasztók érdekei sérelmének körére, súlyára, a jogsértő állapot időtartamára, a jogsértő magatartás ismételt jellegére tekintettel), az NHH az eset összes körülményeire, valamint az irányadó belső szabályozásra tekintettel elektronikus kereskedelmi bíróságot szab ki. Az Ekertv. szerint a bíróság legkisebb mértéke 50 000 Ft, legmagasabb mértéke pedig 500 000 Ft lehet. A cikk lezárásáig kiszabott legmagasabb egyösszegű elektronikus kereskedelmi bíróság 200 000 Ft volt, mivel azonban a bíróság egymást követő esetekben ugyanazon elektronikus hirdetőre is ki lehet szabni, az így összeadott bíróságok összegét vizsgálva az egy elektronikus hirdető vonatkozásában kiszabott legmagasabb elektronikus kereskedelmi bíróság összege elérte az 500 000 Ft-ot.

VI. KÖVETKEZTETÉS

A kéretlen elektronikus hirdetések elleni küzdelem világméretű probléma, amely – a vonatkozó nemzetközi tapasztalatok alapján – az utóbbi időben egyre inkább a szervezett bűnözés egyéb formáihoz kapcsolódik. Az ún. zombie-hálózatok (vagyis a tulajdonos tudta nélkül kívülről irányított számítógépek rendszere) felett való rendelkezés hatalmat és pénzt jelent a „tulajdonosok” számára, és az internet világában kelendő árunak minősül. Az ilyen hálózatok például kiválóan alkalmasak arra, hogy milliányi visszakövetethetetlen, azonosíthatatlan kéretlen elektronikus hirdetést küld-

jenek szét a világban. Ez a riasztó tendencia Magyarországot egyelőre kevésbé fenyegeti, de feltehetőleg nem kell sokáig várni arra, hogy a helyzet nálunk is megváltozzon.

A kéretlen elektronikus hirdetéssel kapcsolatos felügyeleti eljárás csupán egy eszköz a sok közül az ilyen hirdetések elleni harcban, de a közigazgatás formalitásai és lassabb működése nem feltétlenül teszik ezt az eszközt a tényleges védekezés hatékony eszközévé. A tudatos számítógéphasználat, a hatóságok széles körben népszerűsített ajánlásai és állásfoglalásai,

a piaci szervezetek önszabályozásán alapuló magatartási kódexek és a legnépszerűbb gyakorlatok sokkal inkább alkalmasak visszaszorítani a kéretlen levelek áradatát.

Mindazonáltal lényeges, hogy amennyiben létezik egy erre szolgáló közigazgatási eljárás, az ne csak névleges, jogszabályi frázis maradjon, hanem jól működő, gyors reakcióra képes eszközzé váljon a hatóság kezében. Ehhez jó kiindulási alap az Ekertv. vonatkozó paragrafus, amely a 2007. évi törvénymódosítást követően remélhetőleg alkalmassá válik feladata betöltésére.

Fontos, hogy a közigazgatási eljárás jól működő, gyors reakcióra képes eszközzé váljon a hatóság kezében.

- 1 A kéretlen elektronikus hirdetések feladóinak általában egy millió elektronikus levél kell kiküldeniük ahhoz, hogy körülbelül 15 pozitív választ kapjanak (Damn Spam – The losing war on junk e-mail, Michael Specter, The New Yorker, 2007. aug. 7., 39. o.)
- 2 Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-i 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól.
- 3 Az irányelv a magyar szabályozásban először az *elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvényben (Ekertv.)* jelent meg.
- 4 <http://www.xtdnet.nl/paul/spam/all/>. Érdekes e mellett megemlíteni azt is, hogy míg Paul Wouters privát statisztikái szerint a 2000. évben összesen 1298 spam érkezett a postafiókjába, 2003-ra ez a szám 17-szeresére, körülbelül 23 000-re nőtt.
- 5 Damn Spam: The losing war on junk e-mail, Michael Specter, The New Yorker, 2007. aug. 7., 37. o.
- 6 A távközlési ágazatban a személyes adatok feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló 1997. december 15-ei 97/66/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerint a tagállamok megteszik a megfelelő intézkedéseket annak – az előfizetők számára díjmentes – biztosítása érdekében, hogy az automatikus hívóberendezéstől, illetve faxtól eltérő eszközzel kezdeményezett közvetlen üzletszerzési célú, nem kívánt tájékoztatás ne legyen megengedett az érintett előfizetők hozzájárulása nélkül, vagy azon előfizetők tekintetében, akik nem kívánnak ilyen jellegű tájékoztatást kapni; az e két lehetőség közötti választást a nemzeti jogszabályokban kell szabályozni.
- 7 1960. évi 11. törvényerejű rendelet (Ptké.) 38. § (2) „(...) jogszabály eltérő rendelkezése hiányában írásbeli alakban létrejött szerződésnek kell tekinteni a levélváltás, a táviratváltás, valamint a távgépíron és telefax útján történt üzenetváltás, továbbá a külön törvényben meghatározott maradandó eszközzel tett nyilatkozatváltás – így különösen fokozott biztonságú elektronikus aláírással aláírt okirat – útján létrejött megegyezést.”
- 8 2006-ban Magyarországon 3370 hitelesítés-szolgáltatásra szerződött ügyfelet tartottak számon a hitelesítés-szolgáltatók. Ebbe beletartoznak a magánszemély, a vállalati, a kormányzati és az egyéb ügyfelek is.
- 9 Az elektronikus hirdetés továbbításának technikai adatait tartalmazó, szabvány alapú, részletes, a felhasználó számára a levelezőprogramok alapbeállításában meg nem jelenő információ.
- 10 Ket. 34. § (3) Jogszabály előírhatja, hogy az ügyfél a kérelmét az e célra rendszeresített nyomtatványon, vagy elektronikus ügyintézés esetén elektronikus úrlapon nyújtsa be.
- 11 1990. évi XCIII. tv. (Itv.) „29. § (1) Az első fokú államigazgatási eljárásért – ha e törvény melléklete másként nem rendelkezik – 2200 forint illetéket kell fizetni (általános tételű eljárási illeték)”.
- 12 Ket. 35. § (1) A kérelem tartalmazza az ügyfélnek és képviselőjének nevét (megnevezését), lakcímét (székhelyét, telephelyét), továbbá meg lehet adni a hivatalos cílokra használható levélcímet vagy távközlési úton való elérhetőséget is.
- 13 <http://www.nhh.u/?id=hir&cid=1310&mid=1002>
- 14 A nemzetközi domain-nyilvántartások, vagyis az ún. WHOIS adatbázisokkal kapcsolatos jelenlegi viták eredményeképpen valószínű, hogy az azokban megadott adatok nem lesznek hozzáférhetőek a nyilvánosság számára, ami a kéretlen elektronikus hirdetésekkel foglalkozó hatóságok számára súlyos veszteséget jelentene.
- 15 A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 3. §-a úgy rendelkezik, hogy személyes adat csak akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, illetve, ha azt törvény elrendeli.
- 16 A hatályos Ekertv. szerint a szolgáltató az NHH megkeresésére köteles kiadni az elektronikus hirdetés küldőjének vagy közléstevőjének elektronikus hírközlési azonosítóját (IP-címét), nevét és lakcímét.
- 17 Az alapvető elektronikus levél szabvány a 822-es RFC (Request for Comments). Az RFC dokumentumokat az Internet Engineering Task Force bocsátja ki.
- 18 A 2007. évi törvénymódosítás kifejezetten rendelkezik erről.
- 19 Mivel a Hatóság eljárásának célja elsősorban a jogszerűtlen elektronikus hirdetési gyakorlat visszaszorítása, 2007 őszétől a Hatóság a bejelentések alapján végzésben felhívja a küldő felet a bejelentő elektronikus levelezési címének nyilvántartásból való törlésére, továbbá arra, hogy a bejelentőnek a továbbiakban jogszerűen nem küldhet elektronikus hirdetést. Ha a törlés a végzésben foglaltak szerint megtörtént, a Hatóság megszünteti az eljárást, ugyanakkor ha a küldővel kapcsolatban ismételt jogszerűtlen hirdetés lehetősége merülne fel, az újabb eljárás során a korábbi eseteket a Hatóság figyelembe veszi.
- 20 A hatósági szerződést, mint lehetőséget az Ekertv. 2007. évi törvénymódosítás tette lehetővé azért, hogy ezáltal a szabályozás megfeleljen bizonyos európai uniós fogyasztóvédelmi követelményeknek. Valószínűtlennek tűnik, hogy a kéretlen elektronikus hirdetések esetében ennek az eszköznek a használatára gyakran kerül majd sor.

KRIESCH ATTILA

Webáruházak és fogyasztóvédelem a gyakorlat tükrében¹

1. BEVEZETÉS

A tanulmányban vizsgált kérdések érzékeltetése érdekében indokolt egy feltételezett gyakorlati példa bemutatásával kezdenünk. A fogyasztó egy magyar nyelvű internetes oldalon – anélkül, hogy a honlapon szereplő tájékoztatót elolvassa – egy 70 000 Ft értékű digitális kamerát rendel meg. A készüléket a futárcég három hét múlva szállítja ki a részére, és az átvételkor derül ki, hogy a vételár mellett 8000 Ft-os szállítási költséget is ki kell fi-

zetnie. Ennek ellenére a terméket átveszi, amelyhez egy francia nyelvű számlát kap mellékelve. A fogyasztó a csomagolás kibontása után veszi észre, hogy hiányzik a jótállási jegy és a magyar nyelvű használati-kezelési útmutató is. A terméket használatba veszi, ám a kamera egy hónap után meghibásodik, és a fogyasztó ekkor szembesül a ténnyel, hogy a francia honosságú eladónak Magyarországon nincsen vevőszolgálat, ahol fogyasztói panaszait, reklamációit bejelenthetné, így a terméket a szavatossági jogok teljesítése, kijavítás céljából a Franciaországban található szakszervizbe kell magas költségen viszaküldenie.

A feltételezett extrém példa halmozottan, de

hűen mutatja be az elektronikus kereskedelemben a fogyasztókra leselkedő veszélyeket. Az utóbbi néhány évben Magyarországon is rendkívüli népszerűsége tett szert a webes értékesítés, a kiskereskedelmi forgalom egyre növekvő hányadát adja a virtuális üzletekben történő vásárlás. A hazai webáruházak (ide nem értve az aukciós portálokat) a GkLeNet adatai alapján 2006-ban 30 milliárd, 2007-ben pedig közel 45 milliárdos forgalmat értek el.² Az online vásárlás – a példában bemutatott bizonytalansági és kockázati tényezők ellenére – egyszerűsége és a vele járó előnyök miatt a fogyasztók körében kedvelt vásárlási móddá vált, hiszen a fogyasztó a nap bármely órájában vásárolhat földrajzi távolság,

¹ A szerző jogász, a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság Szolgáltatás-ellenőrzési Osztályának fogalmazója.